

VLEVA/MINA-sessie: EU bodemmonitoringwet

Samenvatting

Hierna de verslagnotitie van de sessie die VLEVA en Minaraad gezamenlijk organiseerden op 13 juli 2023, met als titel "*de Europese Bodemgezondheidswet: kansen en uitdagingen voor Vlaanderen*":

- Het gebruikelijke overzicht van de prioriteiten van het (nu: Spaanse) voorzitterschap over energie-, milieu- en klimaatdossiers.
- Een *keynote* vanwege de Europese Commissie over het voorstel van Europese bodemmonitoringwet.
- De impact hiervan op Vlaanderen.

Volgnummer briefing nota	2023 06	Versie:	1
Auteur + e-mailadres	Jan Verheeke, jan.verheeke@minaraad.be		
<i>Deze briefing is een kennisdocument t.b.v. de raadsorganisaties van de Minaraad. Vermits dit document opgevat wordt als een kennisdocument, bindt het op zich niet de raadsleden of de raadsorganisaties; het document wordt wel aanvaard als informatief achtergronddocument bij verdere raadswerkzaamheden.</i>			
Referentie van wat besproken wordt:	5/07/2023		
Datum afsluiting van deze verkenning:	13/07/2023		

Inhoud

Samenvatting	1
Inhoud	1
Prioriteiten van het Spaans voorzitterschap voor energie, klimaat en milieu	2
Marjan Decroos, attaché milieu VVEU.....	2
Thomas De Paepe, attaché Energie VVEU	4
Voorstelling van de ‘Soil Monitoring Law’	5
Uiteenzetting Bavo Peeters, DG ENVI, D1, <i>Land use & land use management</i>	5
Vragen en antwoorden	8
De impact van de Bodem-monitoringwet voor Vlaanderen	9
Martine Swerts, Vlaamse ‘pilot’, DEPARTEMENT OMGEVING	9
Reflecties van Vlaamse stakeholders op het voorstel	11
Steven Declercq, EMBUILD VLAANDEREN	11
Fien Vandekerkhove, BOERENBOND	11
Erik Grietens, BOND BETER LEEFMILIEU	12
Slotwoord door Jan Verheeke, MINARAAD	13

Prioriteiten van het Spaans voorzitterschap voor energie, klimaat en milieu

Marjan Decroos, attaché milieu VVEU

In het algemeen heeft het Spaans voorzitterschap als prioriteiten (*) de Europese Unie herindustrialiseren, (*) vooruitgang te boeken in de groene transitie, (*) sociale en economische rechtvaardigheid te bevorderen en (*) de Europese eenheid te versterken.

Inzake leefmilieu figureren de gebruikelijke prioritaire thema's op het lijstje: (*) het klimaatbeleid, (*) zero-pollution, (*) waterbeheer (inclusief droogte), (*) biodiversiteit, (*) oceanen en (*) plastics. Alle thema's zijn reeds aan bod gekomen op de informele raadszitting, begin deze week.

In deze zes maanden gaat er superhard gewerkt worden, vanwege de vele wetgevende dossiers die voorliggen.

Klimaatbeleid

- Bijna in afronding zijn de dossiers [Verordening F-gassen](#) en [Verordening ozonafbrekende stoffen](#). In klimaatperspectief zijn deze dossiers belangrijk wegens het opwarmingspotentieel van die stoffen. De inhoudelijke wijzigingen betreffen een scherper quotasysteem en een meer uitgebreide lekcontrole. Het eerstgenoemde dossier is ook belangrijk vanuit PFAS-perspectief, door inclusie van onder meer HFO's. Afronding wordt beoogd op 18 december
- Ook aan de orde tijdens dit voorzitterschap is het dossier van de [Verordening inzake certificering van koolstofverwijdering](#), wat een regeling behelst voor de permanente opslag van koolstof – zowel koolstoflandbouw als opslag in producten. Een belangrijkste kwestie betreft de kwaliteitscriteria, met onder meer de vraagstukken van additionaliteit en duur van de opslag. Hier wordt tegen 18 december een algemene benadering nagestreefd.
- Nog een dossier dat aan de orde is, betreft de [Verordening CO₂-uitstoot zware bedrijfsvoertuigen](#): betreft zowel zware vrachtwagens als stadsbussen. Het Spaans voorzitterschap beoogt een algemene benadering te bereiken op 16 oktober.

Biodiversiteit

- Als eerste is er het dossier [Verordening natuurherstelwet](#), voorstel dat uitgebracht is op 23 juni 2022. In het oog springend waren de doelstellingen: lidstaten zouden herstelmaatregelen moeten treffen voor ten minste 20% van de land- en zeegebieden tegen 2030; tegen 2050 zouden ze alle ecosystemen moeten herstellen. In raadsverband is hierover een algemene benadering bereikt in juni. Dit is geen eenvoudige discussie geweest: men bereikte een heel nipte gekwalificeerde meerderheid. BE was er niet toe in staat om standpunt in te nemen. Op raadsniveau heeft men hier en daar het ambitieniveau afgezwakt: bv. door veeleer van inspannings- dan van resultaatsverbintenissen te spreken. Juist gisteren is er een zeer nipte meerderheid bereikt in het Europees Parlement, wat betekent dat het Spaans voorzitterschap de trilogie kan starten. Het is hun ambitie om dit beslissingsproces af te ronden.
- Een ander dossier betreft de [Verordening duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen](#). Dit dossier wordt besproken in de raadsformatie Landbouw.
- Tot slot wordt er een voorstel verwacht inzake bosmonitoring, wat eveneens aan de orde zal zijn in de raadsformatie Landbouw. Procedurebeslissingen zullen evenwel maar bekend zijn zodra het voorstel ter tafel ligt.

Circulaire economie

- Een eerste wetgevingsdossier betreft de [Verordening herziening verordening transport afval](#). Er is een raadsstandpunt bereikt op het niveau van COREPER in mei 2023: de trilogen kunnen worden gestart. Het Spaans voorzitterschap heeft de ambitie om de trilogen af te ronden. Het gaat om een heel technisch en uitgebreid dossier (70 artikelen).
- Ook een stevig wetgevingsdossier, met heel wat betrokken actoren, betreft de [Verordening verpakking en verpakkingsafval](#): men beoogt de bestaande richtlijn om te zetten naar een verordening, omdat dit een betere basis kan vormen richting eengemaakte markt. De ontwerptekst bevat doelstellingen inzake reductie van verpakkingsafval, *reuse & refill*, *recycled content*, een unie-breed statiegeldsystemen enz. Er was al gedachtewisseling in maart. Het dossier is nog niet geagendeerd door het Spaans voorzitterschap: het wordt nog in beraad gehouden.
- Een ander dossier betreft de [Verordening inzake het substantiëren van milieueclaims](#), op grond van de *environmental footprint* methode. Verschenen 22 maart 2023. Ambities Spaans voorzitterschap niet duidelijk.
- Het dossier [Verordening betreffende ecologisch ontwerp duurzame producten](#) wordt besproken in de Raad Competitiviteit.
- Vorige week heeft de Europese Commissie een voorstel voor [herziening van de Kaderrichtlijn Afval](#) uitgebracht, met focus op textiel en voedselafval. Voor textiel wordt een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid geïntroduceerd. Voor voedselafval wordt er een Europese doelstelling voor 2030 voorgesteld, in lijn met de SDG's – en meteen volgen ook bijhorende beleidsmaatregelen.
- Mogelijk verwacht men in 2023 een herziening van de richtlijn autowrakken samen te nemen met regeling typegoedkeuring van voertuigen. Bedoeling zou zijn de ganse cyclus van het voertuig te kunnen vatten, analoog met de batterijenverordening.

Zero Pollution

- Belangrijk dossier tijdens het Spaans voorzitterschap betreft de [Richtlijn herziening Richtlijn Industriële Emissies](#), gekoppeld aan de [Verordening Europees Emissieportaal](#). Een van de meest heikele punten betreft de uitbreiding van het toepassingsgebied naar veeteelt: tot nog toe was de richtlijn alleen van toepassing op zeer grote varkens- en kippenkwekerijen, nu beoogt men de scope te verbreden. Dit is een moeilijke discussie, onder meer ook in verband met de natuurherstelwet. Begin juni is er een raadsstandpunt vastgesteld. De plenaire stemming van het EP wordt verwacht op 11 juli, met onder meer vanwege amendement COMMITTEE AGRI *“laat ons terugkeren naar de huidige scope van de richtlijn”*. Ambitie van het Spaans voorzitterschap is om de trilogen te kunnen starten en afronden. Door BE en VL is er meer aandacht voor zorgwekkende stoffen ingebracht.
- Voor het Spaans voorzitterschap is het dossier [Richtlijn herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater](#) prioritair. Hier beoogt men uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor farmaceutica.
- Verwant is het dossier [Herziening regelgeving vervuilende stoffen oppervlakte- en grondwater](#), maar dit leidde tot nog toe nog niet tot een actieve bespreking.
- Er is ook nog het dossier [Richtlijn herziening Richtlijn luchtkwaliteit](#). Bedoeling is om de normstelling in lijn te brengen met de advieswaarden die voorgesteld worden door de WHO.

Dit dossier vormt een prioriteit voor Spaans voorzitterschap: een algemene benadering wordt beoogd tegen de raadszitting van 18 december.

- Ook aan de orde is het dossier [Verordening EURO7](#), maar dat wordt besproken in de raadsformatie Concurrentie. Opvallend is dat ook emissies inzake bandenslijtage worden meegenomen.
- Verder worden nog verwacht: (*) maatregelen om microplastics in het milieu te verminderen, (*) herziening van de regelgeving inzake kwik, (*) initiatieven export EU verboden stoffen en (*) een herzieningsvoorstel REACH.

Overzicht dossiers in bespreking

Het is echt relevant om het overzicht te bewaren van de nu lopende dossiers: het volgende voorzitterschap is met name het Belgische voorzitterschap. Tegelijk is dit het laatste voorzitterschap vooraleer het Europees Parlement in de huidige samenstelling afsluit. Zodoende:

- Momenteel zijn er 6 dossiers in fase van trilogieën.
- Voor 7 dossiers wordt er gestreefd naar een raadsstandpunt; het Spaans voorzitterschap legt hierin de prioriteit bij 4 dossiers.
- Er komen nog 9 of 10 nieuwe dossiers; hier kan het Belgisch voorzitterschap beslissen om al of niet te werken richting raadsstandpunt.

Thomas De Paepe, attaché Energie VVEU

De prioriteit van het Spaans voorzitterschap ligt bij de re-industrialisering van de EU alsook bij het bevorderen van de *green transition (hydrogen, gas package)*. Feitelijk staat nog steeds de afronding op het programma van het pakket 'Fit-for-55'.

- Het dossier Richtlijn Energie-Efficiëntie. De doelstelling is opgetrokken; er is een akkoord 11,7% efficiëntiewinst tegen 2030 (voor finale energiegebruik bindende doelstelling, voor primair een indicatieve doelstelling). Een van de moeilijke artikels betreft de doelstelling -1.49% per jaar op lidstaatniveau; leidde tot afzwakkingen in onder meer de annex 5 – er zijn mogelijkheden om bv. openbaar vervoer en het leger uit te sluiten. Notitie: inmiddels is de [herschikte Richtlijn Energie-Efficiëntie](#) gepubliceerd.
- Het dossier [Richtlijn herziening Richtlijn hernieuwbare energie](#) leidde, na het bereiken van het akkoord, tot enkele moeilijkheden: Frankrijk heeft zich een tijd verzet tegen tekst die uit de trilogie gekomen is, vanwege de discussie over nucleaire energie. Commissie heeft daarop een statement uitgevaardigd dat er ook andere vormen van energie zijn die nuttig zijn voor decarbonisatie. Hoofddoel blijft 42,5% tegen 2030; lidstaten horen 45% na te streven (dus 2,5% indicatief).
- Er is het dossier [Richtlijn herziening Richtlijn Energieprestaties Gebouwen](#): de trilogieën zijn lopende. De Europese Commissie heeft diverse voorstellen van nieuwe verplichtingen geïntroduceerd: een PV verplichting evenals MEP's (*minimum-energy-performance-standards*); een en ander zal leiden tot verplichte renovatie gebouwen. De eerste trilogie gaat door op 6 juni; het Spaans voorzitterschap beoogt vorderingen te maken: de 2de trilogie wordt aangevat in augustus. Dit dossier zal mogelijk worden afgerond onder het Belgische voorzitterschap.

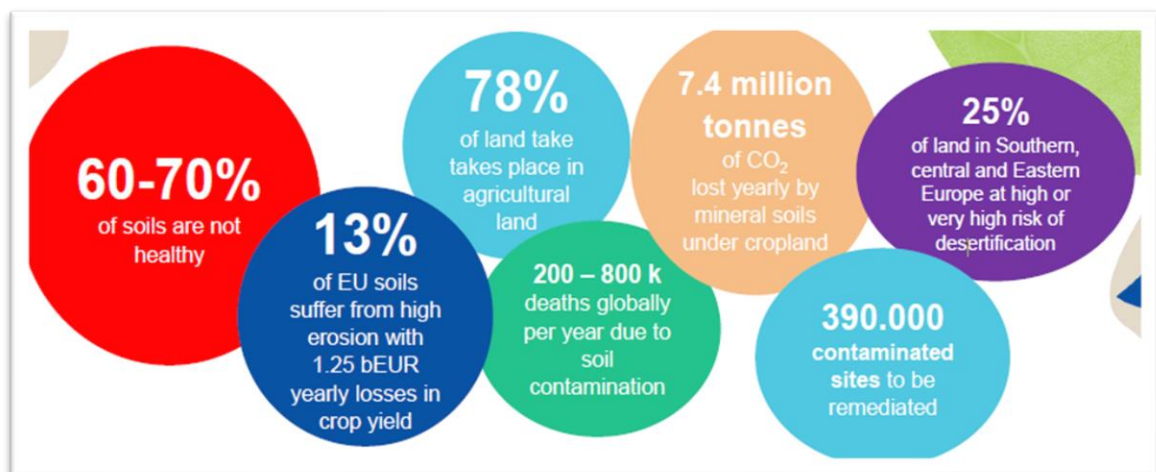
- Het zgn. [Gaspakket](#), met maatregelen ter heroriëntatie van de Europese gasmarkt richting klimaat- en energiedoelstellingen, nadert eveneens zijn eindpunt. Er komt een 2de triloog in de loop van juli, en het Spaans voorzitterschap wil het dossier afronden.
- Ook bij het dossier van de [Methaan verordening](#) zijn de tielogen lopende. Het is onduidelijk of Spaans voorzitterschap kan of wil afronden. Het zou evenwel goed zijn om dit dossier af te ronden voor COP 28.
- Nieuwe dossier betreft de [regeling EMD – elektriciteit market design](#) – om meer ruimte te geven bv. aan lange termijn contracten; bevat ook nieuwe regels rond subsidiëring. Het voorstel voor een nieuwe Europese bodemgezondheidswet

Voorstelling van de ‘Soil Monitoring Law’

Uiteenzetting Bavo Peeters, DG ENVI, D1, Land use & land use management

Het op 5 juli uitgebrachte [proposal for a Soil Monitoring Law](#) kadert in de [Green Deal](#) van 2019 – en dan met name bij de prioriteit “Preserving and restoring ecosystems and biodiversity”. In de daaraan verbonden [Biodiversiteitsstrategie](#), van 20 mei 2020, kondigde de Commissie [een Bodemstrategie](#) aan; deze laatste is dan uitgebracht op 17 november 2021. In die strategie stelde de Commissie een algemeen doel voorop: alle bodems gezond te krijgen tegen 2050.

De **redenen** om beleidsmatig op te treden kunnen worden weergegeven met zeven topics:

Bodem is echter, als milieucompartiment, een typische bevoegdheid die gedeeld wordt tussen het Europese niveau en het niveau van de lidstaten – daarom moet ook **het principe van de subsidiariteit** gelden. Op deze problematiek werd de nadruk gelegd in de [call for evidence](#), die liep in februari en maart '22, en tijdens de [public consultation](#), die liep van augustus tot oktober '22. De daarop volgende opinie van de [regulatory scrutiny board](#), februari '23, was negatief; na herwerkin volgde er een positieve opinie in april '23. Voor het overige is dit voorstel het voorwerp geweest van uitgebreid overleg met alle mogelijke *stakeholders*.

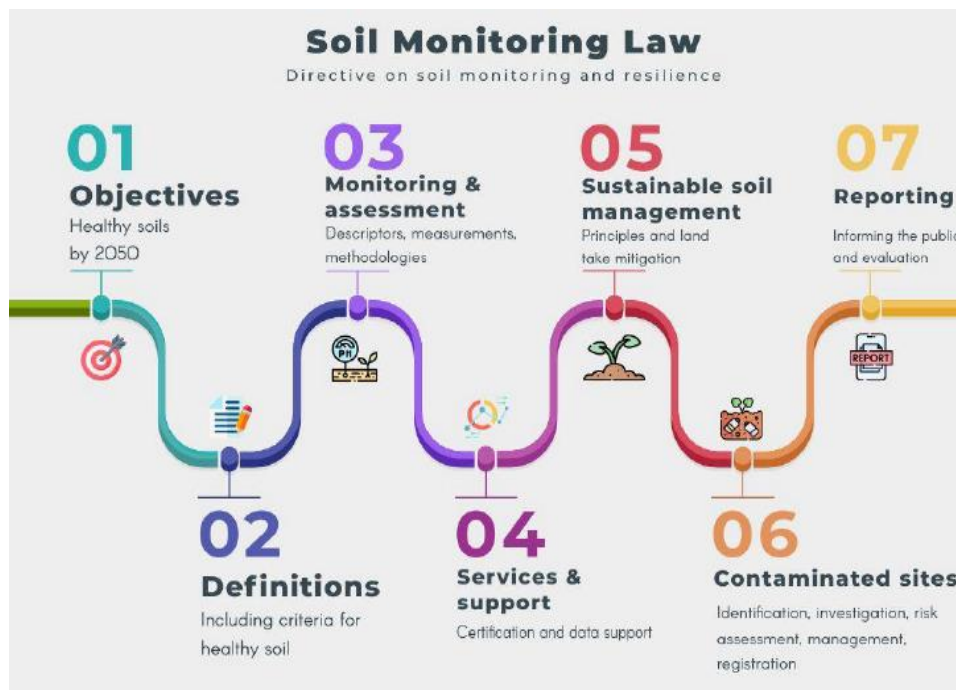
Ook het **Europees Parlement** nam reeds proactief positie in, met [een resolutie van 28 april 2021](#). Hier vroeg het Parlement, met een zeer grote meerderheid, aan de Commissie om daadwerkelijk met een voorstel te komen. Ook het **Comité van de Regio's**, het **EESC** en de **Rekenkamer** hebben aan de Commissie gevraagd om snel met een voorstel te komen.

Op **5 juli 2023** heeft de Europese Commissie dan ook voorstel van Europese bodemwet aangenomen, als onderdeel in [het pakket sustainable use of resources](#). Wat voorligt betreft (*) een voorstel van wettekst, vergezeld van een (*) *impact-assesment*, en tot slot nog een (*) werkdocument wat eigenlijk een subsidiegids is.

Over **het bereik van het voorstel** kan het volgende worden gezegd:

- Er is gekozen voor ene richtlijn, omdat dit een meer flexibele en proportionele implementatie toelaat.
- Niet alle met water bedekte bodems in de EU vallen onder het bereik. Feitelijk zijn die Europese bodems als volgt op te delen: 40% landbouwbodems, 40% bosbodems, en overigens verstedelijkte of natuurzones.
- Met dit voorstel wordt een gefaseerde aanpak beoogd. In eerste instantie ligt de focus op een de uitbouw van een goed bodemmonitorningsnetwerk – een voldoende gedetailleerde en specifieke schaal. In een volgende fase zal het erom gaan om, op basis van de monitoringresultaten, te komen tot duurzame bodem- en beheersmaatregelen (duurzame op alle en regeneratie op ongezonde bodems) en tot herstelmaatregelen. Daartoe is er na 6 jaar een evaluatie van de richtlijn gepland, wat kan leiden tot een herziening van de richtlijn.
- Met wat voorligt wil de Commissie komen tot synergiën met bestaande wetgeving, evenals met bestaande plannen en programma's die op grond hiervan moeten ontwikkeld worden door de lidstaten.

Wat voorligt bevat zeven bouwstenen:

1. Doelstellingen

De doelstellingen zijn belangrijk bij interpretatiekwesties of voor de rechter. In dit geval gaat het om vijf uit elkaar voortvloeiende doelen:

- Een eerste doel is het opzetten van een samenhangend monitoringkader;

- Dat monitoringkader moet solide zijn in het licht van de doelstelling gezonde bodems te bekomen tegen 2050;
- De definitie van ‘gezonde bodem’ houdt verband met het derde doel: bodems moeten blijvend de nodige ecosysteemdiensten kunnen leveren, of, omgekeerd: het is belangrijk een grens te bepalen vanaf wanneer een bodem zwaar in kwaliteit verliest en minder ecosysteemdiensten levert;
- Die ecosysteemdiensten streven we na om milieu- en sociale en economische noden te vervullen;
- De noden zijn dan weer verbonden aan diverse maatschappelijke uitdagingen: klimaatverandering, koolstof opnemen, biodiversiteit, veerkracht bij natuurrampen (door potentieel aan wateradsorptie), voedselveiligheid (95% van ons voedsel komt uit de bodem) en menselijke gezondheid.

2. Definities

- De notie ‘Gezonde bodem’ wordt gedefinieerd aan de hand van ‘*soil descriptors*’ met criteria die in bijlage worden ontwikkeld (Categorie A betreft descriptors die worden bepaald op EU-niveau; Categorie B beoogt descriptors die nader zijn in te vullen door Lidstaten; Categorie C: gaat over descriptors waar nog geen concrete criteria worden voor ontwikkeld, maar die zijn te monitoren; Categorie D gaat over ‘*land take*’ and ‘*soil sealing*’).
- Er wordt bij die omschrijving van ‘gezonde bodem’ uitgegaan van het ‘*One out all out principle*’.
- Ruimtebeslag (‘*land take*’) krijgt een afzonderlijke definitie: “*the conversion of natural and semi-natural land into artificial land*”.

3. Monitoring en assessment

De belangrijkste kwestie op dit moment ligt bij het aanduiden van de bodemdistricten, en de daaraan verbonden ‘competent authorities’. Deze kwestie wordt overgelaten aan de Lidstaten, maar de Commissie staat er wel op dat er een zekere homogeniteit wordt nagestreefd. Het minimum aantal districten valt te oriënteren op de NUTS gebieden (voor België: 3).

In verband met de ‘*soil health descriptors*’ en de daaraan verbonden criteria moeten er methodologieën worden ontwikkeld voor staal-name en voor analyse van de descriptors. De standaardisatie van deze methodologieën zal gebeuren in ISO-context. De concrete monitoring en het *assessment* van de resultaten hiervan zal dienen te gebeuren aan een vijfjaarlijks ritme.

4. Diensten en ondersteuning

De Europese Commissie brengt een palet aan dienstverlening in stelling:

- LUCAS-ondersteuning – *Land Use Cover Area Frame Survey* – de bedoeling is om ‘surveyers’ toegang te verlenen tot stukken land, ook als dat privaat land is;
- Copernicus: hier gebeuren bijkomende investeringen om bepaalde bodemparameters systematisch te kunnen gaan meten;
- Een digitaal bodemportaal, wat een *upgrade* wordt van het bestaande bodemobservatorium;
- Voorzien in de mogelijkheid tot vrijwillige certificering van gezondheid van concrete bodems: een opportuniteit om de bodemgezondheid te gaan bewijzen.

5. Duurzaam bodembeheer

Wat betreft duurzaam bodembeheer worden er een aantal basisprincipes voorgesteld. Op die basis wordt het mogelijk om goede en slechte bodembeheerpraktijken te definiëren en om specifieke regeneratiepraktijken te gaan implementeren.

Vanuit die basisprincipes zal gestreefd worden naar synergiën met diverse andere Europese plannen en programma's, onder meer ook met de nationale strategieën uit uitvoering van het GLB.

Bij alle stappen wordt voorzien in publieke participatie. Er zal ook worden ingezet op adviesverlening, vorming, capaciteitsopbouw en bewustzijn bij de stakeholders en de bevolking.

Er wordt ook voorzien in een bepaling met principes inzake ruimtebeslag. Deze principes stroken met de hiërarchie die was voorgesteld in de bodemstrategie: vermijden, reduceren, de impact verzachten en vervolgens compenseren.

6. Aanpak van verontreinigde sites

Vanuit een risico- en proces-gebaseerde aanpak wil men in eerste orde inzetten op de identificatie en het onderzoek van mogelijk verontreinigde sites. Het systeem van de concrete risicobeoordeling zelf moet worden uitgebouwd op basis van nationaal vastgelegde regels. Wat ook op lidstaatniveau moet gebeuren, is het vastleggen van een systeem voor risico-reductie, eenmaal een concreet risico is vastgesteld: het gaat om het opbouwen van een lijst met maatregelen voor sites met onaanvaardbare risico's.

Een afzonderlijk artikel wordt besteed aan de uitbouw van een publiek register met potentieel verontreinigde en verontreinigde sites. Dit moet leiden tot kaartmateriaal dat gedetailleerd is tot op perceelsniveau, en moet toelaten dat derden het risico kunnen inschatten van voorgenomen activiteiten. Tot slot wordt er ook ruimte voorzien voor publieke betrokkenheid: het publiek moet informatie kunnen aanleveren en gegevens in het register kunnen corrigeren.

7. Rapportering en slotbepalingen

Het is de bedoeling te komen tot regelmatige rapportering in elektronische vorm, met het oog op transparantie. Voor het overige bevatten de slotbepalingen de gebruikelijke concepten: evaluatie, bijstelling, een uitvoeringscomité, toegang tot de rechter, handhaving, implementatiedatum.

Aan het slot nog iets over **de verhoopte tijdslijn**. In het Europees Parlement is het voorstel al besproken, met name vlak na het uitbrengen ervan. Het is de bedoeling dat de Raad zich nu over het voorstel zou buiten. Voorlopig lijkt het er op dat het Spaans voorzitterschap tot voorlopige conclusies wil komen tegen de raadszitting van 18/12. Verhoopt wordt dat het Belgische voorzitterschap voldoende aandacht kan besteden aan het voorstel: de volgende voorzitters zijn met name Hongarije en Polen.

Vragen en antwoorden

- **Lieve Geerts (VITO)** vraagt in welke mate het Europees Milieuagentschap betrokken is geweest. Bijkomend: gaan de bekomen data opgeslagen worden in [IPChem](#)? **Bavo Peeters** antwoordt dat het agentschap betrokken is geworden bij de uitwerking van het voorstel; zij zijn ook geconsulteerd geweest. IPChem zal inderdaad een rol vervullen als portaalsite voor de data.
- **Valerie Vandenabeele (Landelijk Vlaanderen)** vraagt hoe men private landeigenaars beoogt te stimuleren om mee te werken aan deze regelgeving. Een en ander kan immers leiden tot heel wat kosten en risico's. **Bavo Peeters** antwoordt dat van die beoogde betrokkenheid expliciet

een punt wordt gemaakt. Landeigenaars zijn te betrekken bij het uitwerken van bodembeheersmaatregelen en bij het management van verontreinigde terreinen. Valerie Vandeabeele vervolgt dat er vaak heel wat in regelgeving wordt gegoten, zonder dat er overlegd wordt met de sector. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk wat de bijgestelde regelgeving inzake koolstofopslag gaat teweegbrengen. Hoe de landeigenaar meewerken zonder buitensporige financiële risico's? Kan men niet streven naar het ontwikkelen van beste praktijken, op basis van pilootprojecten? **Bavo Peeters** antwoordt dat er op dit moment belangrijke middelen beschikbaar zijn onder het HORIZON-programma tot 2030: nu al worden er 200 *living labs* en *light houses* gecreëerd, samen met boeren en eigenaars, om oplossingen uit te testen en op te kunnen schalen.

- **Stefaan Deneve (UG)** gaat even door op de stelling dat meer dan 60% van de bodems in ongezonde toestand zou zijn: wat is de definitie die hieraan ten grondslag ligt? **Bavo Peeters** antwoordt dat het cijfer voortkomt uit het voorbereidend werk dat aan deze richtlijn vooraf gaat, samen met de collega's van de JRC. In de *impact assessment* is men dat verder gaan verifiëren en detailleren, rekening houdend met de input van diverse actoren. Het cijfer bleek relatief accuraat. **Stefaan Deneve** wil toch terugkomen op de conceptuele discussie: men werkt nu met één begrip – 'bodemgezondheid' – maar het gaat om een toestand met vele aspecten. **Bavo Peeters** antwoordt dat daarom de definitie zo belangrijk is: de bodem moet in een goede conditie zijn zodat hij voldoende ecosysteemdiensten kan leveren. **Stefaan Deneve** wijst op de factor 'bodemgebruik': een bodem met exact dezelfde parameters kan in zeer goede of slechte toestand zijn naargelang gebruik dat er op gevestigd is.
- **Rik Maeijer (Nederlandse provincie Limburg)** vraagt nog eens hoe het zit met de schaalgrootte van de beoogde bodemdistricten: NUTS 1 of NUTS 2 (= provincie niveau)? **Bavo Peeters** antwoordt dat het veeleer gaat om een afweging tussen de relevantie van administratieve grenzen (=staat er een aanwijsbaar bestuur achter?) enerzijds en anderzijds homogeniteit wat betreft karakteristieken van de bodem (= hoe homogener, hoe minder punten je moet monitoren om representativiteit te bekomen). Om tot een goede districtsafbakening te komen, kan steun gevraagd worden bij de wetenschappers van het JRC.

De impact van de Bodem-monitoringwet voor Vlaanderen

Martine Swerts, Vlaamse 'piloot', DEPARTEMENT OMGEVING

Martine Swerts vangt aan met de mededeling dat er nog geen formeel vastgesteld Belgisch of Vlaams standpunt is over wat nu voorligt; dus wat hierna volgt zijn voorlopige basis-intuïties, ten persoonlijke titel.

Ze wijst op de zeer recente *switch* die doorgevoerd is: nog zeer onlangs was er sprake van de '*bodemgezondheidswet*' en nu gaat het over een '*bodemmonitoringwet*'. Wellicht zitten de recente verwickelingen inzake de *Nature Restoration Law* hier voor iets tussen. Het gaf haar een *déjà vu*: 15 jaar geleden werd er ook een poging ondernomen om een bodemregelgeving uit te brengen. De trefwoorden in het standpunt van België waren toen: 'erosie', 'koolstof', 'actie'. Uiteindelijk is het voorstel in 2006 gestrand op een blokkeringsminderheid.

Sinds 2006 hebben we heel wat impacts gehad waarbij duidelijk is dat bodem belangrijk en kwetsbaar is (droogte, overstroming, voedselzekerheid, energievoorziening ...). In wat voorligt noteert ze de volgende positieve punten:

- Men creëert een Europees kader met doelstellingen en definities.
- Men beoogt een beleid voor alle bodems en voor alle hieraan verbonden problemen.
- Men introduceert een mooie gefaseerde aanpak.
- De beoogde systematische monitoring kan leiden tot een *level playing field*: in het Vlaamse Gewest zijn er immers al sterke reglementen i.v.m. bodemsanering.
- Er wordt veel flexibiliteit toegelaten, waarbij men rekening kan houden met lokale omstandigheden.
- Er is aandacht voor integratie of synergie met bestaande regelgeving (bv. klimaat, landbouw, ...).
- De geboden ondersteuning door onderzoek vanwege JRC en EEA is relevant.

Dan enkele bedenkingen:

- Vergelijkbaarheid van monitoring over alle Lidstaten zal cruciaal zijn om eventuele maatregelen te kunnen rechtvaardigen; de kost van monitoring is wel geld dat we wel niet elders kunnen gebruiken.
- Het Vlaamse Gewest staat wel al ergens:
 - Er is sinds 2 jaar een bodemkoolstofmonitoringnetwerk – met als *bottleneck* dat de financiering hiervan maar gegarandeerd is voor 4 jaar;
 - Er zijn al jaren erosiekaarten – met als *bottleneck*: als we als overheid niet alle data krijgen, kunnen we die data ook niet meenemen.
- Criteria voor een gezonde bodem op het Europese of het lidstaatniveau zijn er nog niet. De nieuwere bedreigingen zijn nog niet alle opgenomen, bv. verzilting, fosfor, stikstof, waterretentie, biodiversiteit ...
- Er gaan principes voor duurzaam bodemgebruik moeten worden gestemd: deze kwestie is nog heel open.
- De synergie met het gemeenschappelijk landbouwbeleid valt nog uit te werken; houdt onder meer ook verband met het certificeren van gezonde bodems
- Bodemsanering heeft een lange historiek in Vlaanderen. Wat aan de orde is, zijn standaarden op regionaal niveau, met als bedoeling om de onaanvaardbare risico's aan te pakken. Sinds PFAS is OVAM toegetreden tot GEO Vlaanderen –.

Samenvattend: het is positief dat er een kader; monitoring is op te vatten als een eerste stap een langer proces; het zal belangrijk zijn hierbij de kost binnen de perken te houden. Het is belangrijk bodem op te vatten als een deel van de oplossing voor klimaat, voedsel, bio-energie, bio-economie, biodiversiteit.

In de komende maanden zal men vanuit het Vlaamse Gewest en België vragen stellen naar verduidelijkingen en zal men overleggen met de stakeholders. Dit alles ter voorbereiding van de standpuntbepaling.

Reflecties van Vlaamse stakeholders op het voorstel

Steven Declercq, EMBUILD VLAANDEREN

Benadrukt en erkent het belang van de bodem: draagfunctie, productiefunctie, regulatiefunctie en informatiefunctie. Er is een link met de SDG's. EMBUILD is in vele opzichten pionier in verband met bodembeleid. Enkele bedenkingen:

- Het Vlaamse Bodemdecreet zet nog heel sterk in op verontreiniging, terwijl ook alle andere parameters belangrijk worden. We zullen focus moeten verbreden in Vlaanderen.
- Richtlijn zal op zich wel een grote impact hebben op bodembescherming en bodemsanering. OVAM is, als *competent authority*, reeds goed ingewerkt – wat positief is. In het kader van inventarisatie en dataontsluiting is er al heel wat werk verricht. Het bodemattest bij verkoop is een belangrijk instrument.
- In het voorstel is er niets voorzien rond grondverzet. Zie de *Good practice* 'grondverzetsregeling met bodembeheersorganisatie'. Traceerbaarheid van uitgegraven gronden is een troef voor de uitbouw van een circulaire economie. Wat ook niet in het voorstel vervat is, maar wel relevant is voor grondverzet, is de problematiek van de invasieve exoten, bv. Japanse Duizendknoop.
- Bij vergunningverlening. Goed dat er met de definitie van 'land take' of 'ruimtebeslag' uniformiteit komt. De definities van het Ruimterapport zijn niet helemaal in overeenstemming. 'Tuinen' en 'parken' zijn semi-natuurlijk gebieden en vormen dus geen ruimtebeslag. Het beperken van ruimtebeslag kan ook door compensatie. Doelstelling is immers het vrijwaren van zoveel mogelijk ecosystemendiensten van de bodem. Belangrijk dat vooral met de doelstellingen aan de slag wordt gegaan.

Conclusie: wat voorligt is niet direct diepgaand maar het is positief dat er een Europees initiatief is. Vlaanderen blijft vooruitstrevend en het is belangrijk deze pioniersrol verder uit te bouwen. Vooral het facet bodembescherming, in het Bodemdecreet, komt hierbij in beeld. Voor de bouwsector is de randvoorwaarde dat er geen verder impact is op het vergunningenbeleid of het eigendomsrecht. Het is dan ook goed dat er een eenduidiger definitie gelanceerd wordt van ruimtebeslag.

Fien Vandekerkhove, BOERENBOND

Voor land- en tuinbouw is bodem vanzelfsprekend de basis. De voorgestelde Bodemwet heeft betrekking op alle bodems, dus niet alleen landbouwgronden, maar ook bv. op paardenweides en industriegronden. De landbouwoppervlakte is wel heel belangrijk hierin; in Vlaanderen neemt ze ongeveer 45% in.

Voor landbouw gaat het om de functies 'vasthouden van water' en van 'vasthouden van nutriënten'. Er zijn al heel wat duurzame bodempraktijken via bestaande regelgeving doorgevoerd, met name via MAP, GLB enz. Wat land- en tuinbouwers verwachten:

- Artikel 11 brengt landbouwgrond onder bij *semi-natural land*. Het is nodig landbouwgronden te beschermen tegen landinname, wat impliceert: erkenning als leverancier van ecosystemendiensten. Wel is het belangrijk dat de vrijheid bewaard wordt voor land- en tuinbouwers voor hun keuze van bedrijfsvoering: dus niet alleen landbouwers, maar ook tuinbouwers.

- Er moet gewerkt worden richting een implementeerbaar en stimulerend beleid, met duurzame bodempraktijken die binnen de bedrijfsvoering inpasbaar zijn. Toepassing van het ‘*One-out-all-out*’-beginsel zal weinig motiverend zijn.
- Het oogmerk om bodems weerbaarder maken tegen klimaatverandering is positief; wat nodig is zijn advisering, training en financiering. Wat dit laatste betreft: momenteel bestaat het GLB, maar dat zal niet voldoende zijn. Er is nood aan nog meer inspanningsgericht beleid, waarbij aan de slag wordt gegaan met voorlopers. Land- en tuinbouw moet zeker inspraak hebben in de omschrijving van duurzame bodempraktijken.

Algemene problematiek: bodemdata horen wel in boerenhanden; er is heel wat angst dat deze data gebruikt zullen worden als beleidsinstrument tégen de landbouwers;

- Bodempaspoort kan zich ontpoppen als een “*big brother is watching you*”. Boeren horen te beschikken over data als *benchmark* voor zichzelf en over historische data. Data horen geaggregeerd en geanonimiseerd, en horen raadpleegbaar te zijn voor zij die eraan bijgedragen hebben. De vraag blijft: wat zal later met de bodemdata gebeuren? Vanwaar die vrees: nitraatdata worden nu al gebruikt om boetes op te leggen.
- Bij de afbakening van bodemdistricten rijst de vraag: wat is men op lange termijn van plan? Vlaanderen kent zeer complexe bodemprofielen. Er kunnen aldus voordelen zijn bij de afbakening van grote zowel als bij kleine districten. Grote districten leidt tot minder versnippering, maar heeft als nadeel: meer generiek. Kleine zijn dan weer meer gefragmenteerd, maar dicht bij de boer. BOERENBOND wil alleszins vermijden dat men dezelfde fout maakt als bij de aanduiding van SBZ’s: eerst werden ogenschijnlijk onschuldige zones afgebakend, waarna er een zeer strikte regelgeving ingevoerd werd rond deze zones.
- BOERENBOND heeft alleszins ook voorbehoud bij een veelheid aan erfbetreders en bij het doorvoeren van een veelheid aan methodologieën die niet doorgesproken zijn.

Definitie van gezonde bodems. Veel parameters hangen af van ligging, type, hellingsgraad, historiek.

Dan de verontreinigde bodems: lidstaten kunnen zelf beslissen wat hier een onacceptabele risico zou zijn; dit kan heel ver gaan; we staan al heel ver in Vlaanderen, maar de vraag rijst: wat met PFAS en met andere historische verontreiniging?

Victor Dries (OVAM) heeft vragen bij het pleidooi voor stimulerend beleid. Het Vlaamse bodembeschermingsbeleid wordt al 30 jaar opgevat als een hoofdzakelijk stimulerend kader. We staan nu waar we staan: het resultaat is niet echt bemoedigend. Wanneer worden er hieruit conclusies getrokken? **Fien Vandekerkhove** wijst erop dat de landbouwers steeds beter opgeleid zijn en heeft er vertrouwen in dat het in zijn plooi zal vallen.

Erik Grietens, BOND BETER LEEFMILIEU

Vanuit de milieubeweging wordt wat voorligt als ‘een heel mager beestje’ ervaren. Er zijn slechts weinig doelstellingen: een vage algemene doelstelling voor 2050 en geen tussentijdse doelen, wat wel het geval is bij alle andere regelgeving die gericht is op omgevingscompartimenten. De recent doorgevoerde wijziging van de titel is veelzeggend.

Toch zijn er ook wel wat kansen. Bij de monitoring op districtsniveau: dit sluit aan bij een van de aanbevelingen van de parlementaire PFOS-commissie: het is belangrijk om de nog beschikbare

milieugebruiksruimte en gezondheidsgebruiksruimte in kaart te brengen, en daartoe is het niveau van districten relevant.

De milieubeweging meent dat er in Vlaanderen weinig zal veranderen voor het klassieke beleid inzake bodemverontreiniging en bodemsanering. Als wat voorligt goedgekeurd geraakt, ontstaan er wel kansen voor de verbreiding van Vlaamse kennis en kunde.

De belangrijkste verandering ligt wellicht bij de conceptuele verbreding van het bodembeleid. Wanneer het Vlaamse Bodemdecreet herwerkt wordt, zal dit meegenomen moeten worden.

De behandeling van de *'land-take'* blijft nog wat oppervlakkig: de doelstellingen zijn redelijk vaag. Er zijn al veel concretere doelen gesteld met de bouwshift. De milieubeweging ziet in deze nieuwe richtlijn wel mogelijk een ondersteunende factor om de doelstellingen van de bouwshift waar te maken. Een en ander zal dus vermoedelijk leiden tot een meer en meer samengaan van ruimtelijke ordening en bodembeleid.

Hier is belangrijk te wijzen op het Vlaamse *brownfield*-beleid, dat toch wel resultaten boekt. Het is een piste waarop nog meer moet worden ingezet, om het bouwen in de open ruimte tegen te gaan.

Slotwoord door Jan Verheke, MINARAAD

Dit was, in de afgelopen 3 jaar, de eerste fysieke editie van de zesmaandelijks VLEVA/MINA-briefing. Deze formule is duidelijk voor herhaling vatbaar

Met het Belgisch voorzitterschap komt er veel op ons af. Het meeste hiervan is niet de taak van de Minaraad, maar waar het nuttig wordt geacht kan de Minaraad via zijn netwerking of advisering een bijdrage leveren.

Alleszins is er de lopende adviesvraag inzake de actualisatie van het VEKP. Er zal een ander speelveld ontstaan wanneer de Europese regelgeving inzake hernieuwbare energie en inzake energie-efficiëntie zal zijn bijgesteld. Dit maakt dat we in de komende maanden mogelijk bijkomend implementatie-advies zullen moeten geven.

Wat de *proposal for a Soil Monitoring Law* zelf betreft: te bekijken valt of en hoe er in het Spaans voorzitterschap vooruitgang wordt geboekt. Het wordt alleszins een interessant thema voor het Belgische voorzitterschap. De Minaraad kan adviesmatig inschatten welke doorwerking concreet aan de orde zal zijn.